

ELEONORA EPOSTEN

LOVÖ HEMBYGDSFÖRENINGIS TIDNING

Nummer 1, februari 2014 Årgång 23

Målarskola i skogen. Mer om Cilla Erikssons och Peter Tuckers gemensamma arbeten sidan 4.

ORDFÖRANDENS SPALT

Lovö kommer under året att bli naturreservat och i samband med det ska Lovö hembygdsförening förnya informationsskyltningen längs Fornstigens 18 km. Samtidigt och i samarbete beskyltar Fastighetsverket sina områden och det är det mesta på Lovö. De som kommer till årsstämman den 24 april i Klockargården får se och höra hur Lovö steg upp ur havet och blev nuvarande Lovö. Arkeolog Bo Petré och landskaphistoriker Ylva Othzén och några till bidrar. Boka.

Det som sliter mest är myndigheternas ohörsamhet för den tunga sakliga kritik organisationer, forskning och privatpersoner gång efter gång har framfört mot Förbifart Stockholm. Alla artiklar, alla remissvar, alla överklaganden. Inte bara i sakfrågorna utan också i övergreppen på demokratin. Vi gör nu ett sista försök med överklagandet till regeringen (se artikeln). Smått desperat tänker jag på uppmaningen att ”det är rätt att göra uppror”, nämligen om makten förtrycker mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värden.

Det kommer att bli ett arbetsamt år, men möjligen också ett glädjens år. Fornstigen kommer att få ett lyft och hembygdsmuseet tar ett steg framåt. Bagarstugans bakugn är inte så dyr att renovera och det finns intresse att använda den. Många medlemmar har skänkt större och mindre summor till fonden för Lovö hembygdsmuseum. Så en dag kommer inbjudan till brödbak. Var och en tar med sig sin egen deg och får använda ugnen för tunnbröd, limpor, hållakor och skorpor. Och vi har ett intressant vårprogram.

Det är roligt att vara EleonoraPostens redaktör. Några fruktade svårigheter att få fram många och tillräckligt intressanta artiklar. Men jag är optimist och blundade. Hittills har det gått bra. Min planering visar att detta nummer hade kunnat få 60 sidor. Jag hugger alla tillfällen att skaffa material. Senast i Röda korsets Kupan då jag överhörde ett samtal om vilka som tidigare bott i en viss lägenhet i Långa raden. Kanske blir det en artikel med historiskt intresse. Och vid Drottningholms Bastu Badar Bröders lördagsmöten hörs ofta intressanta historier. Har du en idé så maila mig: bertil.ottoson@mail.amnesty.se

Eller skriv en insändare. EleonoraPosten är den enda öppna kanalen mellan våra medlemmar.

Bertil Ottoson

Konstnärsparet på Eriksberg del III:

Cilla Ericson och Peter Tucker

Under de över trettio år vi varit ihop har vi ofta arbetat tillsammans med olika konstnärliga projekt, allt ifrån multi-media föreställningar till teater-scenografier. Denna artikel behandlar bara vårt arbete tillsammans med barn och ungdomar, specifikt två långvariga projekt med direkt och indirekt anknytning till Lovö.

Är man konstnär och ser sig omkring, så ser man barnen. Nästa generation; de som ska bära facklan vidare. Samtidigt ser man det visuella flöde som omger deras liv – kommersialismens rullande ångvält, som sänker en mall av standardbilder över människans synförmåga. Man ser också bristen på uppmuntran och skyddade tillfällen där barn kan skapa de egna bilderna, en brist som så småningom leder till att barnet inte längre tror att det överhuvudtaget kan skapa bilder. Det är därför så många vuxna glatt påstår, ”Jag kan inte rita en linje!”, en missuppfattning som oftast kan härledas till barndomen då någon

yttrade en nedsättande kommentar till barnets tappra försök att hitta sitt eget bildspråk. Så lite behövs för att ett barn ska tappa modet och blir bildmässigt ”stum” under resten av livet.

Därför har Cilla och jag under många år arbetat med barn och konst parallellt med våra egna konstnärskap. Bland annat har vi drivit en egen målarskola, dels inom ramen för studieförbund, dels i form av tillfälliga målarprojekt i förskolor och i låg- och mellanstadieskolor.

Dessutom har vi ansvarat för bildundervisningen i Stockholms Stads Kulturskola på Brommaplan i nästan femton år. Under den tiden drev Cilla bland annat en experimentell målarkurs med UV-känsliga färger, som lockade många ungdomar, och Peter en ”graffittiskola”. Syftet var att visa ungdomarna att de hade betydande talanger som de höll på att slösa bort genom att spraya på stadens väggar. I själva verket låg en lovande karriär inom konst och design framför dem. Flera av dessa ungdomar kom

"Hålet i väggen" (1983)

slutligen in på Konstakademien.

Vi har också utvecklat en arbetsmetod, som kan bidra till att höja känslan av gemenskap och trygghet i våra förorter. Den går ut på att hjälpa barn att måla stora målningar på betongväggar i sin egen miljö. Målningar med pensel istället för sprayburk.

Väggmålningar i Alby

Arbetsättet utvecklades genom ett flertal projekt. Det började med en Folkparksturné 1981, då vi just träffats och blev ett par. Det fortsatte sedan i Stockholms förorter, i Rinke-

by, Farsta och Högdalen sommaren 1982. Men det kom till fulländning under flera års arbete i Alby i Botkyrka kommun, en förort som då belastades med stora sociala problem. Gäng drev omkring och folk kände sig hotade. Snatteri i affärerna var vanliga och få i trakten vågade handla i köpcentret. Vi fick uppdraget att ”göra något med konst” för att påverka den trista stämningen.

Första dagen vi kom för att måla med barnen fann vi hela området avspärrat. Någon hade sprängt en närliggande bankbox. Som svar gjorde vi

Efter Floden, 25 x 4 m, 1999-2000. På andra sidan Alby torg från Noaks Ark. Under regnbågen: paradiset. Omkring: stormen.

Från början var det mest små barn som tycket det var roligt medan äldre ungdomar fnyste. Men när barnens bildidéer började målas upp på betongväggen vaknade också de äldres intresse.

en egen målning bredvid barnens. Albysjön syns genom ett hål i väggen, som kunde ha gjorts av en bomb, men istället av pensel och färg. Många i Alby kommer från krigsdrabbade länder. De förstår målningens fredsbudskap mycket väl.

Året därpå skulle vi måla en ännu större vägg tillsammans med barnen. Först ställde vi ut bord och stolar

framför en betongvägg, en konstskola på gatan för alla som ville lära sig måla. Från början var det mest små barn som tycket det var roligt medan äldre ungdomar fnyste. Men när barnens bildidéer började målas upp på betongväggen vaknade också de äldres intresse. Här kunde alla få måla något som skulle finnas kvar. Tillsammans med barnen bestämdes att

Målning på staffli. I miljön kring Eriksberg finns oändliga motiv för ett målarsuget barn.

motivet skulle vara Noaks ark, en berättelse som ingår i båda muslimernas och de kristnas världsbild.

Vi linjerade upp horisont och konturer. Sedan målade barnen i och utanför Arken fantasifulla bilder från deras egna liv och erfarenheter. I arken finns hela Alby med hus och lekande barn och i aktern sitter Noak och styr. Efter hand ändrades stämningen på torget och när målningen var färdig kunde man konstatera att försäljningen i affärerna hade gått upp, klottret upphört nästan helt och det hade blivit mindre våld och stök i Alby centrum.

Flera väggmålningar har kommit fram under åren sedan dess. Idag finns knappast en enda betongvägg kring Alby Centrum som inte täcks av en målning av Albybarn, inklusive pe-

largången som håller upp vägbanan ovanför torget. Projektet har pågått så länge att vår son Noa, som första året bars i en sele på Peters rygg, under de sista åren blev en värdefull assistent i arbetet. Ca 100 barn har deltagit varje år; idag känner alla någon som målat på väggarna. Målningarna har blivit en del av Albys identitet, en symbol för sammanhållning i denna annorlunda hembygd.

Våra resor med färjan fram och tillbaka mellan Lovön och Alby varje sommar kändes berikande. Två mer olika världar kan man inte tänka sig, men båda är två sidor av samma mynt – det nya multikulturella Sverige. Förhoppningsvis kan dessa världar dra nytta av varandra. Barnen i Alby skulle må bra av att upptäcka Lovöns natur och kultur; Lovöborna skulle upplivas

av Albybarnens skaparglädje. Målningarna är kvar, även om några har påverkats av väder och vind och behöver underhållas. Ta färjan över från Jungfrusund och se själv. Samtidigt kan man njuta av Albys fantastiska matkultur, till exempel den rikedom som erbjuds av grönsaksståndet framför Noaks Ark.

Måleri i det Gröna

Eriksberg täcks av blandat ek- och tallskog. Branta klippor bakom huset faller trettio meter ner till Mälarens strand med hisnande utsikt över vattnet mot Blackeberg.

I denna vackra miljö finns oändliga motiv för ett målarsuget barn. Mellan 1991 och 2010 har vi haft veckolånga målarkurser varje sommar för barn och tonåringar. De flesta kom från Lovö, men när rykten om kurserna började spridas kom barn från Ekerö och även från Stockholm.

En stekande het sol kan vara lika förödande för en målarkurs utomhus som hållande regn. Akrylfärgen torkar för snabbt på palletten, nästan innan man haft möjlighet att doppa penseln. Med pålar och presenningar byggde vi ett slags nomadläger på ången vid huset. Även på den hetaste eller

blötaste dagen gick det att måla under detta skyddande tak.

Den första dagen skickades barnen ut i naturen med skissböcker och blyerts. Vi uppmuntrade dem att noggrant observera och skissa vad de såg, om det var ett helt träd, eller en snigel på en sten. Tillbaka i ”lägret” visade de varandra sina upptäckter.

Under de följande dagarna kom arbetet igång på riktigt. En stadig ström målningar vällde fram. Det var förvånandesvärt hur snabbt barnen utvecklade sina färdigheter. Efter fem dagar kände alla stor tillfredsställelse över vad som åstadkommits. Självförtroendet fick en kick.

I slutet av kursen ordnades alltid en utställning. Det blev vernissagefest. Mellan pålarna och träden spände vi linor. Målningarna fästades i rad på linorna med klädnypor. Barnen kom med släkt och vänner, alla i fina sommarkläder och med något gott att äta. Det blev knytkalas – jordgubbar, tårta och andra läckerheter. Ett bra slut på veckans arbete och en lovande början på sommaren.

Peter Tucker

*(i tidigare nummer: Del 1: Cilla,
Del 2: Peter)*

Barockträdgårdens mur

I september månad 2013 utfördes schaktning för en ny trappa från Teaterplan ned till norra lindallén i närheten av norra grinden för att förbättra tillträdet till Drottningholms slottspark. Därvid påträffades grundmuren till den tegelmur, som omgav den franska barockträdgården fram till kaskaderna (bild 1 sid 15). Denna grundmur hade redan påträffats i samband med förnyelsen av lindalléerna i samband med etapp 4 och 5, men då endast synlig från söder.

Riksänkedrottning Hedvig Eleonora erhöll Drottningholm år 1661 och efter branden samma år fick Nicodemus Tessin d.ä. i uppdrag att rita en helt ny slottsanläggning på platsen med tillhörande storslagen trädgårdsanläggning. Den gamla djurgården

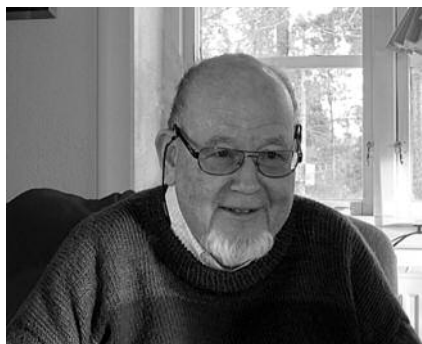
väster om slottet skulle omformas till en lustgård i barockstil efter franska mönster. Av Tessins rikt planerade anläggning blev endast huvudpartieren påbörjad och arbetet fortsatte fram till år 1667.

Efter Tessins d.ä:s död år 1681 övertogs arbetet av sonen och arbetena med parken återupptogs. År 1683 påbörjades de murar, vilka sträckte sig från stora slottsterassen fram till tvärgången framför kaskaderna. Arbetet var tidsödande på grund av den vattensjuka marken. De synliga murpartierna uppfördes av tegel över en sandstensfot. Den norra muren stod färdig år 1685 och den södra år 1688, och kan studeras i Erik Dahlbergs *Suecia Antiqua et Hodierna* (bild 3 respektive 2 th.).

Muren stod på en sockel av sandsten och murades med tegel till en höjd av cirka tre meter och ytorna livades upp med lisener. Överst kröntes den av en tegellist, som skyddades med en beklädnad av järnplåt och bräder. Murens utformning verkar ha varit en enklare variant av terrasmuren. Längst i öster fanns ett järnstaket. När murarna togs bort är inte känt, men antagligen redan vid 1700-talets mitt.

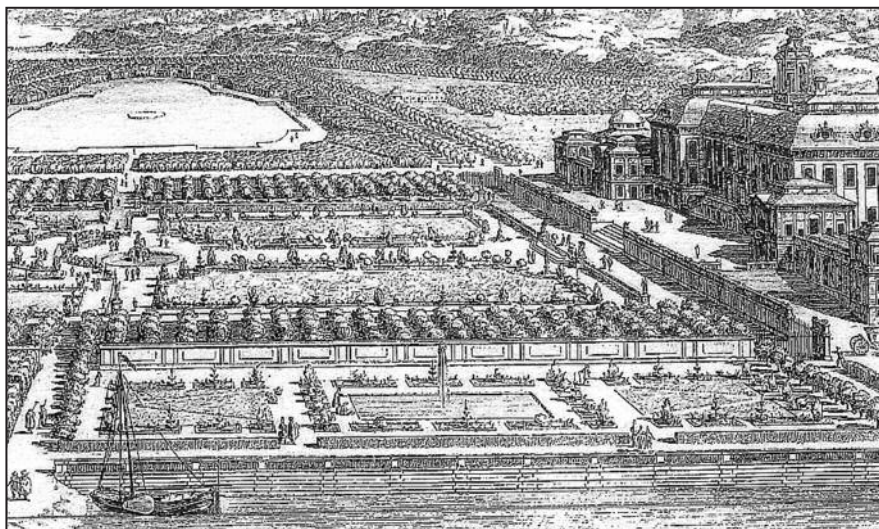
Det var således grundmuren till

Thomas Billig

Ovan bild 3: Broderiparterren, Drottningholms slottspark, detalj ut Suecia Antiqua et Hodierna, översikt mot öster. Nedan bild 2: Broderiparterren, översikt mot norr.

Fyra porslinsfragment av fat tillhörigt kung Fredrik I. Nedan: Fat tillhörigt kung Fredrik I. Göteborgs stadsmuseum.

FOTO: THOMAS BILLIG

denna barockträdgårdens avgränsningsmur i Ö-V riktning, som kom i dagen vid schaktningen (bild 4). Över denna syns spår av själva muren med tegelstenar och murbruk. I rasmassorna påträffades dels ett antal

sandstensblock av varierande storlek med behuggen yta och med ett hålkål, dels ett antal fragment av tegel av stortegelformat. Några fragment av järnskrot kunde tolkas som spetsar till ett järnstaket, samt några skärvor av rödbränt lergods med glasyr.

Av intresse sågs i borte schaktkanten ett lager med kullersten som torde ha utgjort den gamla landsvägens beläggning en bra bit under befintlig marknivå.

Vid rensning av schaktkanten påträffades mot öster några mycket intressanta fragment av ett mycket fint kinesiskt porslin som dels bestod av en kantbit med blad- och blomrankor i gulddekor, dels av tre små fragment med kunglig krona, delar av en vapensköld och heraldiska djur, lejon. Fragmenten har visat sig tillhöra ett fat i en servis från tidig Qianlongperiod, som beställdes år 1739 och kom till Sverige för kung Fredrik I. Ett helt fat av denna servis finns i Göteborgs Stadsmuseum, medan ett likartat finns på Nationalmuseum tillhörande en servis beställd för drottning Ulrika Eleonora d.y. Det som skiljer dem åt är de heraldiska lejonerna, där drottningens är mer lejonlik.

Grundmuren finns bevarad under marknivå och ligger i samma linje som stödmuren på borggårdens terrassmur.

Thomas Billig
Byggnadsantikvarie

Bild 1: Norra Lindallén, schakt med grundmur, översikt mot öster.

FOTO: THOMAS BILLIG

GAMLA WÄRDSHUS

Detta är ett avsnitt ur boken Drottningholm och Lovö, Ett porträtt av Sveriges första världsarv.

Gustav III utvecklade Drottningholm till Sveriges kulturella centrum. På Lovö har en rad kulturpersonligheter bott och verkat: författare som Bellman, Strindberg, Hjalmar Söderberg och Olof Lagercrantz, konstnärerna Evert Lundquist och Ilhan Koman samt arkitekterna Ralph Erskine, och Peter Celsing samt Ivar och Anders Tengbom. Lovö är en pärla nära Stockholms centrum.

Boken ges ut i samarbete med Lovö hembygdsförening, som också säljer boken. Mer information kommer på hemsidan: lovohembygd.com

Dagens Drottningholmsbesökare har betydligt färre ställen att välja mellan än resenären på 1700-talet. Ta del av detta minne från Drottningholms trävårdshus, skrivet 1873 av Egron Lundgren (1815–1875).

”... i det gamla värdshuset på Drottningholm kan jag tycka mig liksom föryngrad eller försatt en gängen tid, ty jag finner der ännu mycket kvar af det försvunna svenska värdshusidealet.

Ett gulmåladt trähus med trätrappor och med granrisviska vid dörren, de renskurade kvistiga golvfen öfverströdda med finhackadt, doftande granris, lågt i tak, de gammalmodiga speglarne lutande från väggen, såsom de gjort öfver många numera histo-

riska peruker och flintskallar, dessutom i smala förgyllda ramar porträtter af högvälborna riksråd i hermelinsmantlar och ordenskedjor och öfver smörgåsbordet ett utblekt konterfej af Hennes Majestät Drottning Lovisa Ulrika med riksäpplet i hand. Emellan blomkrukorna i fönsterna kan man se öfver den vackra nejden och hela den lugna soliga viken framför slottet, de skogiga holmarne och vid stranden, stilla i sin ökstock, fiskaren med sitt metspö medan på matsedeln redan

Trävärdshuset i Drottningholm som brann ned 1912.

fins stufvad abborre med filbunke, färsk oxbringa med pepparrot, rökt halmstadlax med ägg och spenat, smultron, plättar och sylt.

Ibland träffar jag i detta värdshus oväntadt vänner och bekanta från staden, hvilka för ombytes skull följt med ångbåten Tessin till Drottningholm i stället för att som vanligt begifva sig ut till Djurgården och Hasselbacken. Det kan då bli skålar för väntade befordringar och oväntande förlofningar, det berättas otroligt öfverdrivna rykten eller förunderliga men därför just icke ovanliga äfventyr, tills man för roskull behöfver cigarrer, kaffe och konjak eller munklikör på gungbrädet emellan krusbärsbuskarne och derefter ett

litet glas punsch i fall någon brorskål skulle komma i fråga och vara nödvändig.”

Ergon Lundgren, en av dåtidens mest berömda svenska konstnärer med en karriär framför allt i England, som har kallats den svenska akvarellkonstens fader, var vida berest, men föredrog i det sista skedet av sitt liv att vistas på Drottningholm och intresserade sig särskilt för Kina slott. Hans namn kanske någon tror är felstavat, men så är det inte. Pappa Lundgren ville sin nyfödde son väl och kallade honom Egron i hopp om att sonen i sitt liv skulle äga ron.

Trävärdshuset vid Drottningholm som hade byggts någon gång på

Egron Lundgren. Litografiskt allehanda, femte årgången. Sigfrid Flodins förlag, 1865.

Vårdshuset. som
 byggdes omk 1700.
 nedbrann till
 grunden 13/1 1912.
 Imp. 1756 års räkenskaper
 9457 omfatta reparationer
 i Vårdshuset.
 omk 1/2 8 pö maj om
 känd brendt egghatt
 och omk 1/2 2 m. åter.
 sluta blott skapsterier
 och några gafflar

Baksidan av vykort med motiv av trävärds-
huset i Drottningholm.

1780-talet, brann i januari 1912 och fortfarande står grunden tom där det låg.

Det brunna trävärds huset är inte det enda matstället som har existerat på Drottningholm. Långt därifrån. På Malmen tycks vart och vartannat hus i olika tider ha fungerat som krog, legalt eller inte. Innan broarna mellan Drottningholm och Nockeby byggdes och folk kom med båt via Tyska botten kunde de släcka törsten när de kom iland i det gamla värds huset i Loviselund. När så Gustav III:s broar kom till 1787 inleddes utskänkning i det som än idag kallas Stenvärds huset. Tvärs över gatan ligger Hertigarnas stall, byggt för att härbärgera knektar, kuskar och annat folk efter broarnas tillkomst. Under ett halvt sekel på 1900-talet låg Drottningholms restaurang där, men den gick hädan på 1970-talet när Hertigarnas stall istället blev pensionärsbostäder. Den törstige flyttade snart till ett annat hus med anor ett stenkast från Hertigarnas stall. Drottningholms Värds hus hade de år det verkade fram till 2000-talet, hela det gamla Drottningholms charm, en oas inte bara för besökare på ön, utan även för de boende på Malmen. Men skamligt nog fick värds huset till slut se sina goda maträtter förvandlas till andra rätter, och mycket mer lukrativa sådana: exklusiva bostadsrätter. Dagens Drottningholmsbesökare har betydligt färre ställen att välja

Foto av finklädd ungdom funnet på vinden i stenvärdshuset på 1980-talet.

mellan än resenären på 1700-talet. Numera återstår bara Karamellan, restaurangen invid slottet. Denna, å andra sidan har lyckats överleva i 130 år, från 1880-talet då huset byggdes som ett så kallat schweizeri. Där drev inledningsvis den kände Stockholmskonditorn Landelius verksamhet i flera decennier. Karamellan är vackert

nyrestaurerad, regin är ny, det kostar visserligen inte längre 80 öre för en bakelse som på 1930-talet, men på sommaren är uteserveringen full och det kinesiska språket lika vanligt som svenska. Alltid något.

Text.: Claes Lindahl

CANTON 6

och något om 4 och 5

En charm med Cantongatan är att husen är byggda i samma stil, men ändå är så olika, att man inte tröttnar, utan ständigt hittar nya vackra vyer. Man kan njuta av hur årstiderna också tydligt sätter sin prägel på den lilla gatan. Förändringar av byggnader är sällsynta, men här skall ett par belysas.

Eleonora-Postens redaktör lämnade mig häromdagen en bunt papper och menade att det skulle kunna bli en artikel; det rör sig om Canton från 1940- och 50-talen. ”Arrendator”, var då Einar Förberg med hustrun Lily och pojkarna Ove och Donald. Förberg var född 1892 och kapten på A 1 – Svea Artilleri – i Stockholm. Vid den här tiden var han ”på reservstat”. Sådan anställning innebär begränsning av tjänstgöring, men också av lön och pension. Han har tecknat ned några minnen, som ger oss en inblick i Cantons moderna historia men också påminnelser om några av ”beredskaps-tidens” problem.

Einar berättar om inflyttningen; påskaftonen 13 mars 1940, och konsta-

terar: ”samma dag som kriget mellan Finland och Ryssland tog slut”. Det var en helt naturlig kommentar från en officer som i ungdomsåren hade deltagit i och utmärkt sig väl i Finlands självständighetskrig 1917-18.

Förbergs hade observerat en tidningsannons om det lediga arrendet. De hade sedan godtagits genom resolution i Riksmarskalksämberet. Tidigare arrendatorn, en baron de Geer, kunde inte bo kvar därför att restiden till arbetsplatsen blivit för osäker med de nu insatta gengasbussarna.

På våren 1940 gjordes synen och sedan fastställdes arrendet till 1.850:- (per år). Synemännen konstaterade att under förgående vinter hade 20 st fruktträd frusit ihjäl!

Den 1 oktober skedde inflyttningen. ”Bilen, en fin Buick, hade staten tagit däckerna av och vi var hänvisade till bussen o cyklar” kommenterade Förberg.

År 1942 revs vagnboden med hönshus och ersattes med ett kallgarage, som skulle rymma bilen med gengasaggregat på släp. Om boden noterar Förberg: ”Där har löst folk

Canton 6

övernattat, även sedan vi kom hit”

Samma år skedde en gränsreglering mot Canton 7; förändringen framgår av skissen. Arrendet höjdes därför till 2.400:- . Senare kom gränsen att justeras mot söder och blev då den nu gällande.

Canton 5 och 4 flyttas!

Av Fastighetsverkets historik rörande Canton framgår att huset Canton 5 flyttats från läget mitt för nr 6 till nuvarande plats. Det var den enkla och

smått geniala metoden för att ge huset en källare. Man byggde nämligen en källare där två uthus stått – och flyttade dit huset! Detta skedde vintern 1941/42 och enligt då gällande normer kom källaren att omfatta även ett skyddsrum, avsett att kunna rymma även de närmaste grannarna i händelse av flyglarm.

Einar Förberg har dock antecknat en alternativ förklaring till flyttningen: En ny hyresgäst i 5:an (plus 4:an) – greven Adolf Hamilton med maka f. Sparre – hade påstått att man

från nr 6 hade full insyn i privatlivet tvärs över gatan och att det skulle vara en anledning; dels till att häckarna inte fick klippas (!) dels till att hela huset borde flyttas!

Förberg fortsätter: ”Grevan var en man som gjorde vad som föll honom in ... och skötte sin trädgård iförd handskar och galoscher och ingenting mer”.

Han noterar vidare ”Canton 4 låg vid den tiden 19 meter in på tomten från gatan räknat. Den var vid sekelskiftet känd för de vackra flickorna Melander”.

Detta hus var i dåligt skick, men reparerades och flyttades ut mot gatan ovanpå en färdiggjuten källarvåning; ”genom att rullas på vattenledningsrör.”

Alltså till nuvarande läge. Något skyddsrum blev det inte här.

Ofta förekommande i Förbergs noteringar är att arrendet efter hand höjdes och föranledde diskussioner, bland annat i Lovö hyresnämnd, ofta resulterande i kompromisser.

Vagnbodens ombyggnad till garage avsynades 1946 med kommentaren att där också tillkommit två torr-klosetter. Då blir man ånyo oense om arrendets/hyrans uppräknings. Kapten Förberg anför till slottsförvaltningen: ” – då förvaltningen får reventy av det arbete och de pengar jag nedlagt --- kan jag skäligen inte gå med på höjningen ---” Det gällde bl. a. garagets ombyggnad samt viss el-

installation. Samma år framför han till Lovö hyresnämnd: ”Det kan knappast vara riktigt, att ju mer arrendatorn lägger ned av arbete och pengar, desto högre skall arrendet bli...”. Den 1 oktober 1946 sattes arrendet till 2.600:-

I maj 1958 samlade Förberg sina grannar till ett gemensamt förslag att Cantongatan skulle permanentbeläggas. Det undertecknades förutom av Förberg för Nr 6 av: Georg Bredberger Nr 3, H Ruths Nr 4 G. Hedberg Nr 5, Anders Tengbom Nr 2 och I. Kyhlberger Nr 7.

Byggnadsstyrelsen tog upp förslaget i sin generalplan för budgetåret 1959/60.

Bland mindre projekt av gemensam natur bör nämnas att Adolf Hamilton kom med förslaget att den gemensamma lådan för ankommande post skulle ersättas med utdelning till husen. Förberg skriver att snokande i lådan gett upphov till skvaller... Han ger som exempel att grevinnan Hamilton prenumererade på kommunistisk press och därför kunde kallas Cantons enda kommunist!

Som officer på reservstat kunde Förberg under tiden på Canton engagera sig i ett familjeföretag, som ännu i dag är fullt verksamt – Förberg-Film AB.

Bland hembygdsföreningens handlingar finns – med detta firmatryck – en speakertext till en film om Drottningholm, daterad av Einar F.

För artikel

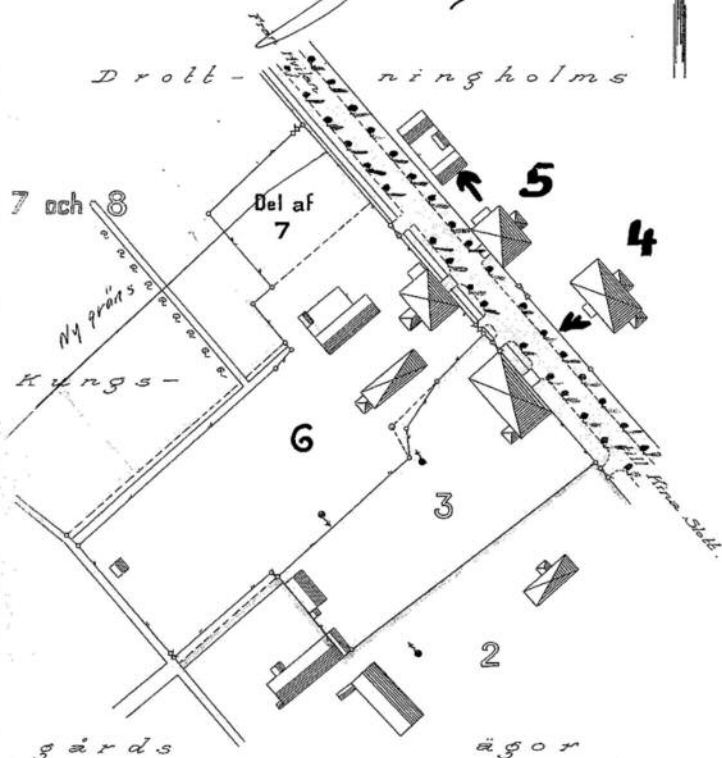
Kanton n:r 6
jämte del af 7

beläggen på

Drottningholms Kungsgårds ägor

Lofö socken, ^{uti} Färentuna härad
och Stockholms län;
Upprättad år 1910 af

Konrad aus
e. Landmätare

Lägenheten Karbon n:r 6 innehåller 4070 kvm.
 Del af n:r 7 680

Belyssar, ex officio

Thomas Haussou

Dörröverstycke Canton 6.

den 5 mars 1962. Han uppger också att lekstugan på Canton 6 tidvis varit så fylld av filmrullar att ett särskilt tillstånd erfordrats på grund av brandrisken.

Einar Förberg valdes in i hembygdsföreningens styrelse år 1958, men avgick redan 1961. Vid årsstämman 1965, som kallats till 9 oktober, krävde han att stämman skulle ajourneras, då den inte var stadgeenligt utlyst. Det ajournerade årsmötet hölls den 20 december. Berit Wallenberg som hade varit ordförande sedan år 1958 slogs då ut i ordförandevallet av Einar Förberg, som vann med röst-

siffrorna 17 mot 11. Han avsåg sig uppdraget vid årsstämman 1971, men satt kvar i styrelsen till 1972.

Kaptenen Förberg avled 1977 och hedrades med en tyst minut vid årsstämman 1978. Därefter lämnade familjen Canton 6. Änkan Lily flyttade till Minerva i Långa Raden.

Då Ove och Donald berättat för mig om tiden på Canton har de med glädje talat om barndomen där och om lekkamraterna, främst Svante och Lisen Tengbom i 2:an och "Majsan" Jansson, nu i 7 B.

John Crafoord, Canton 3 B

Tema Förbifarten: **Vad återstår?**

Att Trafikverkets huvudkontor inte tog intryck av våra tunga sakliga invändningar gav oss rätt att överklaga till regeringen.

Projektansvarig för Förbifart Stockholm är Trafikverkets Stockholmskontor. När arbetsplanen efter alla turer var färdig skulle den godkännas av huvudkontoret i Borlänge. Inför detta godkännande hade vi möjlighet att yttra oss. Det gjorde vi, men med magert resultat. Just detta att Trafikverkets huvudkontor inte tog intryck av våra tunga sakliga invändningar gav oss rätt att överklaga till regeringen. Det gjorde vi och vi anhöll också om förlängd tid eftersom professor Bertil Forsbergs rapport om tunnelluften inte var färdig innan den ordinarie remisstidens utgång, den 6 december. Rapporten kom under julen och efter visst motstånd från Trafikverket fick jag den efter nyårshelgen. Den 15 januari skulle kompletteringen vara hos Regeringen, Näringsdepartementet.

Ur 6:e decemberöverklagandet:

”Lovö hembygdsförening har vid flera tillfällen påtalat att Vägverket/Trafikverket på flera punkter inte

lever upp till regeringens villkor i tillåtelsebeslutet, september 2009. Vi har inte fått gehör på någon väsentlig punkt”.

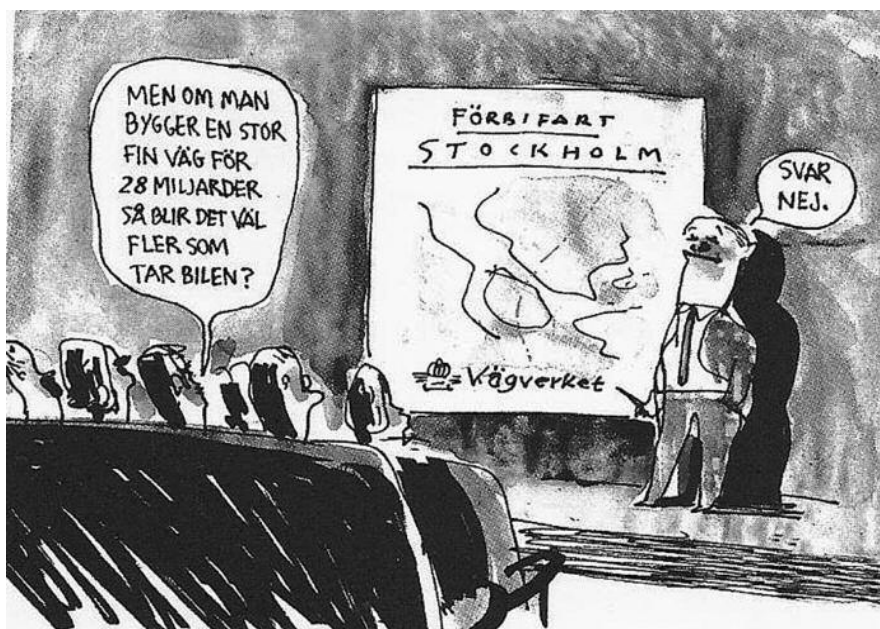
Ur regeringens sammanfattning av villkoren för tillåtighetsbeslutet:

”Vägverket ska vidta åtgärder så att de skyddade värdena i världsarvet Drottningholm inte hotas.

Vi anser att Trafikverket (TRV) inte följer bestämmelserna i Förordning om staliga byggnadsminnen (1988:1288). Vår uppfattning styrks av att den delas av både Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och Statens fastighetsverk (SFV).”

Det gäller bland annat planerna att bygga trafikplatser på Lovö. Även ICOMOS, UNESCOs fältorganisation, protesterade ett flertal gånger mot just detta.

Men vi ville inte bara säga Nej utan presenterade flera realistiska förslag om hur trafiken till centrala Stockholm kan lösas utan negativa effekter på Lovö och världsarvet Drottningholm.

ILL: MAGNUS BARD

”Vi har kommit med flera konstruktiva förslag – mer i linje med reglerna i Väglagen, Förordningen om statliga byggnadsminnen, Världsarvs-konventionen och ICOMOS Guidance. Vi har sökt den lösning som är mest lämplig utifrån projektmålen i TRV:s vägplan för väg 261, 2013-05-30: *Att Världsarvets, buffertzonens och riksintressenas natur- och kulturvärden ska bevaras, vårdas och utvecklas.*”

Vi har jämfört de alternativa trafikplatserna i TRV:s eget material. Det visar sig att alternativ 5 med en trafikplats på Lindö är överlägset

alternativ 1b på alla punkter där en jämförelse är möjlig att göra. TRV:s förordade alternativ, 1b, är det i särklass sämsta alternativet för detta projektmål. Alternativ 5 förordades också av både RAÄ och SFV på den tiden då dessa myndigheter tillämpade sina regelverk. Invändningen från TRV att betongkonstruktionen skulle bli för dominerande i landskapet och att tunnelsäkerheten skulle bli lidande klarar svensk ingenjörskonst. Det skulle kanske kosta något mer, men världsopinionen anser nog att världsarvet Drottningholm är värt

den merkostnaden. Den Svenska statens skyldighet enligt Världsarvskonventionen: *Den skall göra allt den förmår härför så långt dess egna resurser räcker...*

Det går inte att hävda att den svenska staten har levt upp till kravet i Världsarvskonventionen om man godtar TRV:s beslut.”

Vårt kanske bästa förslag bygger på Stockholms vattenvägar:

”En kommun som enbart består av öar måste kunna utveckla de möjligheter vattenvägar erbjuder och till betydligt lägre kostnad än att bygga vägar och tunnlar. Ett försök har gjorts av SL, men med låg turtäthet och med tidskrävande frontmatade båtar som i genomsnitt var 45 år gamla. Ändå säger materialet att det tog bara ca 51 minuter att resa med båt mellan Tappström och Stockholm city, ungefär samma restid som med bil över Brommaplan.

Ett problem med passbåtar är att högsta lagliga fart i dessa vatten är 12 knop. Högre fart skapar större vågor, som skadar stränderna och dess anläggningar. Men katamaraner av lämplig modell går i 20-25 knop och ger knappt märkbara vågor. Sådana båtar borde få dispens för turkörningar. I Holland och England finns passbåtar som går i 30-40 knop. För vintertrafiken finns snabba svävarer, som exempelvis används i Stockholms skärgård.

Det pågår ett 3-årigt forskningspro-

jekt om vattenvägarna i Stockholm, nu på andra året. Med denna bakgrund verkar det inte så klokt att satsa en miljard på Förbifartens anslutning till Ekerövägen. Investeringar i infrastruktur måste vara transportslagsoberoende och mycket långsiktiga.

Sammanfattning

Som framgår ovan har TRV inte uppfyllt villkoren i regeringens tillåtlighetsbeslut. Vi vill särskilt peka på att TRV överordnar lokala och möjligen regionala intressen framför riksintresset och det internationella intresset Lovön med världsarvet Drottningholm.

Lovö hembygdsförening har visat att TRV inte följt gällande regelverk. Vi har i stället kommit med förslag som både följer regelverken och innebär bättre lösningar för Lovöns natur- och kulturvärden med världsarvet Drottningholm samt föreslår även hållbara lösningar på trafikproblemen.

Vi är något undrande inför de erfarenheter vi gjort under vårt arbete att med olika inlagor skydda Lovös unika natur- och kulturvärden. Är det numera accepterat att myndigheter inte följer lagar och förordningar som beslutats av regering och riksdag? Vi ser detta som ett förminskande av demokratin och undrar vad som kommit i dess ställe.”

Jag anser det viktigt att betona

demokratiproblemet. Denna grundsyn beskrivs så här av Desmond Tutu, ärkebiskop i Sydafrika: "Om en elefant står med foten på en mussvans och du väljer att hålla dig neutral, så har du ställt dig på förtryckets sida." Överfört på svenska förhållanden innebär citatet att kunskap om missförhållanden medför ansvar att göra någonting åt problemen. Det är en av demokratis grundstenar. Under romartiden sövdes medborgarna av de styrande med galor på Colosseum där gladiatorer dödade varandra och lejon tillverkade martyrer: Giv åt folket bröd och skådespel! Nu görs TV-såpor och byggs arenor och gallerior.

Tunnelluften och några slutsatser

Det kompletterande överklagandet skrevs med stöd av professor Bertil Forsbergs m.fl. rapport *Estimated health impacts of changes in air pollution exposure associated with the planned by-pass Förbifart Stockholm*.

"Rapporten jämför det lägre antalet förtida dödsfall som blir följden av att trafiken i tunneln inte sprider skadliga partiklar på marknivån med det ökade antalet förtida dödsfall för trafikanterna i tunneln. Man får av rapporten intrycket att Förbifart Stockholms tunnel kommer att medföra en vinst i människoliv. Men det är naturligtvis farligare att färdas i

tunneln än på markytan. Det är denna ökade risk som är intressant för resenärerna. Risken måste fördelas på antalet utsatta personer.

Antal medborgare i Storstockholm: 1 628 528. Minskat antal förtida dödsfall per år: 23,7

Antal tunnelresenärer, i rusningstrafik, fram och tillbaka 5 dagar i veckan: 55 000x1,3 = 71 500. Ökat antal förtida dödsfall per år: 20,6.

Beräkning: (1 628 528 - 71 500): 71 500 = 21,78 x (20,6:23,7) = 18,9

Forsbergs siffror och beräkningar leder fram till att det är 18,9 gånger högre risk att använda tunneln under rusningstrafik än att vistas på markytan."

Jag avslutade överklagandet med några allmänna reflektioner:

"Hur bör en myndighet ställa sig till risker att medborgares liv förkortas genom sina egna beslut som inte är nödvändiga utan tvärtom motverkar internationella och nationella åtaganden? Transportsektorn står för ca 40 procent av Sveriges utsläpp och just i storsrtäder är möjligheterna särskilt stora att reducera utsläppen. Nya motorleder gör att fler tar bilen och detta ökar utsläppen. I storstäder finns de största möjligheterna att med investeringar i kollektivtrafik reducera utsläppen och främja människors hälsa. Att bygga Förbifart Stockholm innebär det motsatta.

Även med tanke på bilars krav på utrymme jämfört med kollektiva

färdmedel är det tveksamt om transportproblem i storstäder kan lösas med investeringar i motorleder. Internationella erfarenheter visar detta. Nya vägar genererar fler bilar och längre tid i bilköer under högt trafik. Under stockholmsförhandlingen kom en konsult fram till att Förbifarten under högt trafik kommer att förlänga trängseltiden fem till åtta gånger. De beräknade restidsvinsterna kommer att bli restidsförluster. Underlaget för Trafikverkets positiva samhällsekonomiska kalkyl är en felkalkyl.

Trafikverket kan inte heller garantera tunnelsäkerheten. Det finns beräkningar, förväntningar, antaganden, prognoser och förhoppningar. Men säkerheten är väldigt osäker. Det finns ingen tunnel i världen som är så lång med så hög beräknad trafikintensitet. Man vet att det innebär avsevärd risk att färdas i tunneln – så avsevärd att TRV aväder känsliga grupper att använda den – bland annat astmatiker och barn. Bussförare är också en

riskgrupp. Kommer bussförarnas huvudskyddsombud att tillåta den planerade busstrafiken?

Varför använda 60 miljarder till en motortransportled som orsakar problem i stället för att lösa en del av problemen med investeringar i kollektivtrafik?”

Vad återstår? Med våra erfarenheter från remisser och överklaganden, från utställningar och fokusgrupper är det inte troligt att regeringen bryr sig om det vi skriver. Det som då återstår är att väcka en så stor opinion att regeringen inte vågar genomföra projektet Förbifart Stockholm på grund av risken att förlora den politiska makten.

Det sista hoppet är ett kommande regeringsskifte med stort inflytande för de politiska partier som delar vår uppfattning om hur Stockholms trafikproblem kan lösas utan Förbifart Stockholm och skadorna på Lovö och världsarvet Drottningholm.

Bertil Ottoson

Fastighetsverket, Länsstyrelsen och Lovö Hembygdsförening samarbetar om skyltning av hela det blivande naturreservatet.

Förvaltning av ett levande kulturlandskap

Statens fastighetsverk (SFV) har en stor och omfattande förvaltning. Vi tar hand om marker och kulturfastigheter som du och alla i Sverige äger. Det är byggnader av vitt skilda slag, från militära befästningar och borgar,

slott och residens, fyrar och lotsplatser, teatrar och museer, kungsgårdar och militära boställen. I innehavet ingår också stora markarealer, dels skog och fjäll i norra Sverige, dels jordbruksmark och skog på

kungsgårdar och boställen i södra Sverige, liksom en stor mängd parker och trädgårdar. Som en del av detta förvaltar vi större delen av Lovö, med den världsarvsutnämnda slottsmiljön, gårdar, torp, jordbruksmark och skog som nu är föreslaget att bli naturreservat.

Vårt uppdrag

Vårt uppdrag innebär att vi ska verka för att fastigheterna bevaras, vårdas och utvecklas på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå. Vi ska också utveckla besöksmål i samarbete med andra, i tillämpliga delar bedriva ett ekonomiskt skogsbruk utifrån en ekologisk grundsyn samt leverera in ett överskott till staten. Det är spännvidden och komplexiteten i både uppdrag och fastighetsbestånd som gör förvaltandet så intressant och utmanande, inte minst när det gäller egendomar som Lovö och Drottningholm.

Många har nära till Lovö

Drottningholm och Lovö är ett speciellt område på många sätt. Inte minst för att det är så nära för så många. Inte bara för alla som bor i Ekerö kommun och västerort. Hela Storstockholm har egentligen nära till Lovö. Genom Drottningholms slott lockas också besökare från hela världen hit. Lovö ligger alltså nära världen! Just därför är det så roligt att Länsstyrelsen har föreslagit att Lovö

ska bli naturreservat med högt ställda mål för både natur och kulturmiljö.

Varför naturreservat?

Att Lovö föreslås bli naturreservat just nu har kopplingar till beslutet om tillåtlighet för Förbifart Stockholm. I sitt beslut tydliggjordes att ”Regeringen anser att Lovön är så känslig att ytterligare exploateringar riskerar att skada områdena av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden och friluftslivet. Det är av stor vikt att skyddsåtgärder vidtas. Regeringen förutsätter att Länsstyrelsen, i samverkan med Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statens fastighetsverk och Ekerö kommun, genomför bildandet av ett natur- och/eller kulturreservat på Lovö-Kärsö ... så att värdena inte hotas.” (Regeringsbeslut 2009-09-03, sid 27).

Syftet med naturreservatet är att det stora sammanhängande kulturlandskap som Lovö-Kärsö utgör ska bevaras. Området har både höga natur- och kulturvärden, som har skapats genom att människor har brukat landskapet under mycket lång tid. Syftet ska bland annat uppnås genom att jordbruksmarkerna fortsätter att brukas och betas och att strukturerna i landskapet bevaras vad gäller t ex bebyggelselägen och markslag.

Statens fastighetsverk är föreslaget som förvaltare av Lovö naturreservat, något som vi ser mycket positivt på och ser fram emot. Rollen som

Projektgruppen för Hembygdsföreningens skyltar. Fr v: Bertil Ottoson, ordförande Lovö Hembygdsförening, Ulf Ragnarsson, tecknare, Bo Petré, arkeolog och textförfattare, Anders Florgård, projektledare och textförfattare.

reservatsförvaltare skulle innebära att vi initierar och låter utföra insatser i reservatet, som t ex röjning av gravfält och strandängar för att möjliggöra bete, iordningställa parkering och stigar för besökare mm. Åtgärder på mark som är upplåten till jordbruksarrendatorer kommer naturligtvis föregås av diskussioner med respektive arrendator. Uppdraget som reservatsförvaltare rapporteras till Länsstyrelsen.

Parallellt med istandsättningen och skötseln av reservatet, kvarstår det uppdrag vi har på Lovö som markägare och fastighetsförvaltare med upplåtelser av byggnader och jord-

bruksmark samt skogsbruk. För syftet med reservatet utesluter inte ett aktivt skogsbruk. I reservatets skötselplan finns detaljerade målbilder utformade för olika delar av skogen. I vissa delar är skötseln inriktad på att gynna biologisk mångfald, i andra delar friluftslivet och på andra håll bedrivs ett mer produktionsinriktat skogsbruk. Men skogsbruk är en känslig fråga som många har åsikter om. Kanske beror det på att skog växer långsamt och man vänjer sig vid hur det ser ut och får känslan ”så här har det alltid sett ut”. Jorden brukas också, men här är omloppstiden bara ett år och kontrasten mellan en

nyplöjd åker och ett sädesfält med moget vete upplevs ofta väsentligen mindre än den mellan storvuxen skog och ett hygge. Det är något vi som förvaltare är medvetna om och försöker ta hänsyn till, t ex genom att inte göra så stora hyggen, lämna skogs-bryn osv. Men skogen ska fortsätta brukas, nu och i framtiden, som en del av den historiska kontinuiteten.

Vi tror också att det finns en pedagogisk poäng med att både jordbruksmarken och skogen brukas i ett område som Lovö. Hit kommer människor från hela staden och hela världen och här finns det en levande landsbygd på riktigt. Här odlas mat, här betar djur, i skogen springer rådjur och här växer träd som avverkas och blir timmer. Tänk om det kunde bli så att brukandet av markerna i Lovö naturreservat kan få fler människor att få förståelse för ett hållbart samhälle, närproducerade råvaror och se kopplingen mellan ett vackert landskap och brukandet. Det vore väl fantastiskt!

Bättre besöksupplevelse

Ett mål med reservatet är att locka fler besökare hit och att göra området attraktivt. Oberoende av reservatet, har Statens fastighetsverk som ambition att skylta våra fastigheter som ett sätt att berätta om kulturarvet, även om inte alla byggnader är öppna för allmänheten. För något år sedan började planerna på att skylta i anslutning

till gårdarna på Lovö att konkretiseras, samtidigt som Länsstyrelsens arbete med reservatsutredningen pågick. Vi var också väl förtrodda med Lovö hembygdsförenings uto-mordentliga fornstig och idén föddes – vi kanske skulle kunna samverka? Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen och Lovö hembygdsförening kanske skulle kunna åstadkomma något gemensamt som blir bättre än våra enskilda insatser? Vi har därför initierat ett samarbete när det gäller att tillgängliggöra Lovö för fler, genom skyltning, trycksaker och webb-information.

För att få en samlad överblick och analys över hela området Lovö-Kärsö har Statens fastighetsverk och Länsstyrelsen låtit ta fram en informationsplan för hela området. Informationsplanen utmynnade i ett förslag om hur skyltning i hela reservatet skulle kunna genomföras. I samband med detta sökte och beviljades Lovö hembygdsförening landsbygdsmedel för att uppdatera sin skyltning längs fornstigen, så att den både utseendemässigt och innehållsmässigt ansluter till övrig skyltning i området. Syftet med det är att hela området ska upplevas som ett besöksmål och en samlad helhet. Som besökare ska man hitta all information samlad, t ex på en översiktskarta med alla vandringsleder och promenadstigar samlade, oavsett vem som är upphovsman och ansvarig för respektive led. På så

sätt bidrar vi gemensamt till att göra Lovö-Kärsö till ett attraktivt och lätt-tillgängligt besöksmål, med många möjligheter till olika upplevelser, och med potential att locka till återkommande besök. Det är positivt att Lovö hembygdsförening, Länsstyrelsen och Statens fastighetsverk tillsammans kan bidra till den utvecklingen.

I skrivande stund håller Lovö hembygdsförening på att starta upp och organisera arbetet med forntiden, som måste ske under innevarande år för att få ut beviljade medel.

Hembygdsföreningen blir på så vis först ut när det gäller den förnyade och utökade skyltningen i reservatet. Detta eftersom Statens fastighetsverk och Länsstyrelsens skyltar ska vara officiella reservatsskyltar och därför måste vänta tills det formella beslutet om naturreservat vunnit laga kraft. Oavsett när det sker kommer arbetet med informationsskyltar bli intensivt och förhoppningsvis roligt för alla inblandade parter.

Lena Carlsson
Statens Fastighetsverk

Det Målade Barnet

25 februari – 23 mars 2014

Sv. Barnbildaarkiv

Eskilstuna Konstmuseum

Över 150 bilder målade av barn mellan 2 och 6 år som deltagit i Cilla Ericsons målarkurser för förskolebarn i Stockholms förorter.

Drottningholmsparken och gamla ekar

13 – 21 september 2014 Ekebyhovs slott

Målningar av Peter Tucker och Cilla Ericson.

Eleonora-Posten

ISSN 1651-6508

utges av Lovö Hembygdsförening

Redaktör: Bertil Ottoson

Layout: Ingela Mæchel Westerberg

Manusstopp till nr 2 2014 den 15 maj

Lovö Hembygdsförening

Box 31

17802 Drottningholm

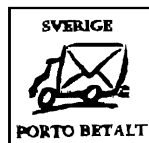
info@lovohembygd.com

www.lovohembygd.com

Plusgiro 8812-0

FÖRENINGSPOST B

Avs: Box 31
178 02 DROTTNINGHOLM

ÅRSSTÄMMA!!!

Som vanligt på Klockargården vid Lovö kyrka torsdagen den 24 april kl 19.00 med samling för lätt måltid kl 18.30.

Efter årsmötespunkterna kommer det många tycker är värt att vänta på. I år en premiär. Vi bygger upp Lovö hembygdsmuséet på Hogsta. Där ska vi bland annat ha tematiska utställningar om Lovö. Vi började med en utställning om trädgårdsnäringen.

Nästa tema är Lovös historia skildrad genom ett 30-tal bilder, kommenterade av arkeolog Bo Petré, landskapshistoriker Ylva Othzén och kanske någon till. Bilderna kommer från Bo Petrés rapporter, från de första nya informationsskyltarna längs Fornstigen, från det omfattande material Ylva Othzen samlat som underlag för Lovö naturreservats skötselplan samt från dokumentationen om Drottningholms slotts betydelse för förändringarna på Lovö.

Lovö ska alltså tillsammans med Kärsö, Fågelön och omkringliggande öar och holmar bli ett Naturreservat. Beslutet tas av Länsstyrelsen under våren eller senare i år beroende på eventuella överklaganden.

Alla medlemmar kommer som vanligt att få en kallelse med de dokument som behövs för att du innan mötet ska kunna läsa in dig på frågorna som kommer upp på stämman.

Boka genast den 24 april!